

EWALUACJA PROW 2014-2020, PS WPR I WSPARCIE ANALITYCZNE Z ZAKRESU WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ

Agata Witorożec-Piechnik

Puławy, 17 grudnia 2025

Prezentacja prac z zakresu merytorycznego realizowanych w 2025 roku w ramach DC 5.0

Zespół

Kierownik zadania 5.0 (DC):

dr inż. Agata Witorożec-Piechnik

Zakłady naukowe i Działy w IUNG-PIB realizujące zadania:

Zakład Agroekologii i Ekonomiki;

Zakład Biogospodarki i Agrometeorologii;

Zakład Gleboznawstwa i Analiz Środowiskowych;

Zakład Nawożenia i Zarządzania Składnikami Pokarmowymi;

oraz eksperci z:

Instytutu Technologiczno-Przyrodniczego – Państwowego Instytutu Badawczego (ITP-PIB)

oraz

Instytutu Ekonomiki i Gospodarki Żywnościowej - Państwowego Instytutu Badawczego (IERiGŻ-PIB)

Zakres merytoryczny prac

W całym okresie sprawozdawczym prowadzono prace związane z

- ✓ tworzeniem słownika upraw
- ✓ uczestnictwo w warsztacie dobrych praktyk (z Evaluation Help Desk)
- ✓ opracowaniem raportów ewaluacji PROW 2014-2020, PS WPR:
 - metodycznym (maj 2025)
 - częściowym (październik 2025)
 - ostatecznym raportem częściowym (grudzień 2025)
- ✓ pogłębioną analizą raportu ex post WPR 2014-2022
- ✓ bieżącym wsparciem analitycznym z zakresu Wspólnej Polityki Rolnej i dyskusji o WPR po 2027 roku.

Badania i analizy miały charakter kameralny, a materiał źródłowy stanowiły, głównie: dane GUS, ARiMR; wyniki badań IUNG-PIB; publikacje naukowe; a także raporty i ekspertyzy.

Rzeczywiste wykonanie zakresu merytorycznego: 90% (stan na 01.12.2025 r.)

Główne cele w zakresie priorytetu klimat/środowisko Planu Strategicznego (PS) dla WPR na lata PROW 2014–2020

Ochrona i odtwarzanie różnorodności biologicznej, szczególnie na obszarach Natura 2000 i terenach o niekorzystnych warunkach (ONW) oraz na gruntach o wysokiej wartości przyrodniczej (HNV).

Ochrona gleb i wód: ograniczenie erozji, poprawa zawartości próchnicy i pojemności wodnej gleb, zmniejszenie spływu azotu i fosforu do wód oraz wsparcie realizacji dyrektywy azotanowej i ramowej dyrektywy wodnej.

Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja: ograniczanie emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa oraz zwiększanie pochłaniania węgla (gleby, TUZ, lasy), a także podnoszenie odporności rolnictwa na susze, powodzie i zjawiska ekstremalne.

Plan Strategiczny (PS) dla WPR na lata PROW 2014–2020

Wybrane instrumenty w analizie DC 5.0

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (M10): pakiety m.in. „Rolnictwo zrównoważone”, „Ochrona gleb i wód”, „Cenne siedliska i ptaki na obszarach Natura 2000”, „Cenne siedliska poza Natura 2000”, zachowanie sadów tradycyjnych oraz zasobów genetycznych roślin i zwierząt.

Rolnictwo ekologiczne (M11): płatności za konwersję i utrzymanie produkcji ekologicznej, traktowane jako wsparcie dla bioróżnorodności, gleb i wód oraz gospodarki niskoemisyjnej.

Zalesianie i tereny zalesione (M08): ok. 301 mln euro na zalesienia i utrzymanie upraw leśnych (ok. 82 tys. ha), co ma zwiększyć pochłanianie CO₂, poprawić bilans wodny i ograniczać erozję.

Budowa słownika upraw na potrzeby wdrażanych w PS WPR instrumentów wsparcia

Docelowe **narzędzie referencyjne dla administracji, doradców i beneficjentów.**

Zakres podmiotowy słownika: uprawy jednoroczne i wieloletnie na gruntach ornych, trwałych użytkach zielonych oraz sady i plantacje wieloletnie uzyskiwane w wyniku prowadzonej działalności rolniczej i z których uzyskuje się produkty rolne.

Słownik zawiera:

- nazwy upraw w brzmieniu oficjalnym
- nazwy botaniczne w języku polskim i łacińskim
- regionalne nazwy zwyczajowe, alternatywne, potoczne, tradycyjne i regionalne (np. pyry = ziemniaki),
- przypisanie do grup upraw i ich kodów
- cechy charakterystyczne niezbędne dla ARiMR, GUS i IHAR
- zstandaryzowane opisy, które pozwolą jednoznacznie klasyfikować uprawę

Sens merytoryczny słownika upraw

Jest to kontynuacja opracowania koncepcji budowy słownika agro-bio-technicznego roślin uprawnych rolniczych na potrzeby wdrażanych w PS WPR instrumentów wsparcia.

Zastosowanie słownika:

- zagwarantuje jednoznaczność aktów prawnych, wytycznych, regulaminów, instrukcji itp.
- umożliwi wymianę danych oraz powiązań pomiędzy różnymi systemami przetwarzającymi dane z zakresu produkcji roślinnej.
- zmniejszy czasochłonność przygotowywania narzędzi wspierających PS WPR.

Uczestnictwo w warsztacie dobrych praktyk (z Evaluation Help Desk)

Uczestnictwo 1 osoby w webinarze Invitation to capacity-building event on 'Lessons for improving the quality of evaluations' - Part I and II 'Use of data and methodological approach' (13 oraz 28 maja 2025 r. on-line)

Uczestnictwo 2 osób w warsztacie dobrych praktyk (Environmental Imapcts oraz FSDN), umożliwiło pogłębienie wiedzy na temat nowoczesnych metod oceny wpływu środowiskowego, w tym wykorzystania big data, danych satelitarnych (EO data)

Warsztat odbył się w dniach 12-14 czerwca 2025 r. w Hannover (Niemcy).

Ex post PROW 2014-2020 – środowisko i klimat (1-3)

W roku 2025 przedstawiono raport metodyczny oraz raporty cząstkowe w ramach poszczególnych pytań badawczych.

W zależności od stopnia wdrażania poszczególnych działań PROW, w roku 2025 została udzielona pełna odpowiedź na wybrane pytania badawcze.

1. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają **odbudowę, zachowanie i zwiększanie różnorodności biologicznej**, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej i stan europejskich krajobrazów?
2. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają **poprawę gospodarki wodnej, w tym gospodarkę nawozami i pestycydami**?
3. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają **zapobieganie erozji gleby i poprawę gospodarowania glebą**?

Ex post PROW 2014-2020 – środowisko i klimat (4-8)

4. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę **efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie?**
5. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę **efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym?**
6. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają **dostawy i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców niespożywczych, dla celów biogospodarki?**
7. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają **ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa?**
8. W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają **ochronę węgla i pochłanianie dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie?**

Odpowiedzi na Cele Unijne

9. W jakim stopniu PROW przyczynia się do **przeciwdziałania zmianie klimatu i do przystosowania się do niej oraz do osiągnięcia zasadniczego celu strategii „Europa 2020”** polegającego na zmniejszeniu emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 20 % w porównaniu z poziomami z 1990 r. bądź o 30 %, w przypadku sprzyjających warunków, zwiększeniu udziału odnawialnych źródeł energii w całkowitym zużyciu energii do 20 % oraz zwiększeniu efektywności energetycznej o 20 %?

10. W jakim stopniu PROW przyczynia się do **poprawy jakości środowiska naturalnego oraz do realizacji celu unijnej strategii ochrony różnorodności biologicznej**, który polega na powstrzymaniu procesu utraty różnorodności biologicznej i degradacji funkcji ekosystemu oraz do przywrócenia ich?

11. W jakim stopniu PROW przyczynia się do realizacji celu WPR polegającego na **zapewnieniu zrównoważonej gospodarki zasobami naturalnymi i działań w dziedzinie klimatu?**

Bieżące wsparcie eksperckie we wdrażaniu PS WPR i dyskusji o WPR po 2027 roku

- ✓ Wsparcie bieżące MRiRW we wdrażaniu PS WPR i dyskusji o WPR po 2027 (ad hoc) polegające głównie na udzielaniu odpowiedzi na zapytania kierowane z Ministerstwa.
- ✓ Aktualizacja, w tym uproszczenie treści zawartych w materiałach szkoleniowych dotyczących „Zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba, powietrze, klimat”.

MATERIAL SZKOLENIOWY do wykorzystania przez wykładowców na potrzeby prowadzenia szkoleń dla rolników z tematu

Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba, powietrze oraz klimat w kontekście wdrażania Interwencji PS WPR „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu”

BLOK GLEBA

Plan Strategiczny i
Interwencji:
– moduł I

Opracowanie przygotowane przez:

MATERIAL SZKOLENIOWY do wykorzystania przez wykładowców na potrzeby prowadzenia szkoleń dla rolników z tematu

Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba, powietrze oraz klimat w kontekście wdrażania Interwencji PS WPR „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu”

BLOK POWIETRZE

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Interwencja 14.1 Doskonalenie zawodowe rolników
– moduł I Szkolenia podstawowe dla rolników

MATERIAL SZKOLENIOWY do wykorzystania przez wykładowców na potrzeby prowadzenia szkoleń dla rolników z tematu

„Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba, powietrze oraz klimat w kontekście wdrażania Interwencji PS WPR „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu”

BLOK WODA

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Interwencja 14.1 Doskonalenie zawodowe rolników
– moduł I Szkolenia podstawowe dla rolników

Opracowanie przygotowane przez: Instytut Technologiczno-Przyrodniczy Państwowy Instytut Badawczy
Aktualizacja – maj 2023 r.

Zrównoważone gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak woda, gleba, powietrze oraz klimat w kontekście wdrażania Interwencji PS WPR „Inwestycje przyczyniające się do ochrony środowiska i klimatu”

BLOK KLIMAT

Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027
Interwencja 14.1 Doskonalenie zawodowe rolników
– moduł I Szkolenia podstawowe dla rolników

Opracowanie przygotowane przez: Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy
Aktualizacja – maj 2023 r.

Pogłębiona analiza raportu ex post WPR 2014-2022

W terminie od 8 października do końca grudnia 2025 roku, do zespołu (pracującego nad raportem ex post WPR 2014–2022) dodatkowo zaangażowano ekspertów, zapewniając pogłębioną analizę, spójność metodologiczną oraz profesjonalną oprawę graficzną dokumentów.

Wymierne rezultaty realizacji zadania DC 5.0 w 2024 r.

- ✓ przygotowanie i opublikowanie 2 artykułów (naukowych: The assesmmment of production organization of farms conducting animal production in Lubelskie and Podlaskie voivodeship, Changes in animal market output Poland's EU membership)
- ✓ przeprowadzenie 6-cio godzinnego panelu ekspertów dotyczącego analizy ex post
- ✓ wygłoszenie 2 (prof. Księżak i J. Kopiński) referatów na konferencji oraz przygotowanie 2 ekspertyz i 5 opinii (dla MRiRW),
- ✓ posiadane (wzbogacone) bazy danych umożliwiły opracowanie materiałów, ich analizę, a także przygotowywanie ekspertyz, opinii itp.;
- ✓ współpraca z partnerami zewnętrznymi takimi jak: MRiRW, ARiMR, IERIGŻ-PIB, ITP-PIB.

Czynniki ograniczające realizację zakresu merytorycznego i prace w trakcie realizacji

Zakres prac jest obszerny, wymaga odpowiedniego **planowania zarówno w czasie jak i wśród zasobów ludzkich**. Rekomendowane jest utworzenie stałych zespołów dedykowanych analizom PROW, zarówno ex post jak i przyszłych planów strategicznych z możliwością ich rozbudowywania. Prace w tym DC są podobne do realizacji projektów horyzontalnych, gdzie ustanowione są kamienie milowe, cele, wskaźniki pozwalające na realizację kilkuletnich zobowiązań.

Cennym też są **warsztaty, spotkania doszkalające, a także webinary** organizowane przez HelpDesk – stąd zalecane jest zwiększenie możliwości uczestnictwa w nich większej liczbie osób, zaangażowanych w oceny WPR.

- Dokończenie w br. 3 części stanowiących wkład do raportu końcowego dotyczącego ewaluacji wdrażania instrumentów wsparcia PS WPR (wykonanie całościowego raportu).
- Od 2026 roku prace polegające na odpowiedzi na przekrojowe Cele Unijne, a także udoskonalanie Słownika Upraw.

**Dziękuję za uwagę,
a wszystkim realizującym zadanie
za zaangażowanie, zrozumienie,
sumienność i wytrwałość
w realizacji celów.**

dr inż. Agata Witorożec-Piechnik
e-mail: awitorozec@iung.pulawy.pl

Opracowania/ekspertyzy/opinie

Opinie

- pismo DSR.sa.660.3.2025 z dnia 06.02.2025 r. z opinią IUNG-PIB nt. propozycji KRIR w piśmie KRIR/MR/109/2025, dotyczącym przyjęcia stanowiska w sprawie wskazania rolniczych priorytetów prezydencji w Radzie UE. Odpowiedź na potrzeby DSR MRiRW. Puławy, 17.02.2025, 2 str. DC 5.0. Kopiński J., Radzikowski P., Borek R.
- pismo WPR.wpr.0826.4.2025 z dnia 13.02.2025 r. z opinią IUNG-PIB nt. komunikatu Komisji Europejskiej „Wizja dla rolnictwa i żywności po roku 2040”. Odpowiedź na potrzeby Sekretarza Stanu MRiRW. Puławy, 20.03.2025, 5 str. (analizowany dokument 30 str.) DC 5.0. Jończyk K., Wyzińska M., Księżak J., Kopiński J.
- pismo DPB.dl.0211.1.2025 z dnia 29 kwietnia 2025 roku dotyczącego konsultacji projektu nowelizacji rozporządzenia w sprawie interwencji leśnych lub zadrzewieniowych Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027. Puławy, 04.04.2025r. Borek R.
- pismo DPB.dr.073.5.2025 z dnia 2 kwietnia 2025 roku dotyczącego zaopiniowania projektu zmienionych Wytycznych szczegółowych w zakresie pomocy w ramach płatności bezpośrednich, przejściowego wsparcia krajowego, płatności w ramach interwencji związanych ze środowiskiem, klimatem i innych zobowiązań w dziedzinie zarządzania, o których mowa w art. 69 lit. a rozporządzenia 2021/2115, wsparcia inwestycji leśnych lub zadrzewieniowych realizowanych w ramach art. 69 lit. d rozporządzenia 2021/2115 oraz warunków. Puławy, 04.04.2025r.
- Księżak J. Opinia dotycząca soi, wykonana dla MRiRW, Znak sprawy: NUR.070.3.2025, pismo z dnia **10. 06. 2025 r.** (3 strony)
- Księżak J. Opinia dotycząca możliwości uprawy sorga i trawy sudańskiej wykonana dla MRiRW. Znak sprawy: NUR.70.7.2025, pismo z dnia **17. 06. 2025 r.** (4 strony)
- Grabiński J., Księżak J. Opinia dotycząca bobu, i ziemniaka wykonana dla Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego, Znak sprawy: NUR.70.7.2025 pismo z dnia **17. 06. 2025 r.**

Ekspertyzy

- DNI.tr.600.128.2024 z dn. 15 lutego 2025, dotycząca wpływu fotowoltaiki na produkcję rolniczą. Wawer R., Witorożec-Piechnik A., Radzikowski P.
- NNP.070.40.2025 z dnia 11 grudnia 2025 r. dotyczącego wniosków i rekomendacji dotyczące pytania ewaluacyjnego odnoszącego się do celu szczegółowego 1B PROW 2014-2020. Jurga B.
- Herkowiak M., Marek P., Mielcarek-Bocheńska P., Witorożec-Piechnik A. OCENA EX POST RDPS 2014-2022: 5 C W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców niespożywczych, dla celów biogospodarki
- Steinhoff-Wrześniewska A., Grabowska E., Dzierża P., Helis M., Orłowski G., Dąbrowski J., Stopa W. OCENA EX POST RDPS 2014-2022: Cel szczegółowy 4A W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają odtwarzanie, ochronę i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stan europejskich krajobrazów?
- Ocena ex post PROW 2014-2020 środowisko i klimat.
- Wrzeńska-Jędrusiak E., Butlewski K., Mielcarek-Bocheńska P., Grześkowiak M. OCENA EX POST RDPS 2014-2022: DC 5B - Ocena wyników realizacji operacji dotyczący określenia w jakim stopniu interwencje w ramach PROW 2014-2020 wspierały poprawę efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym.
- Żyłowski T., Ocena ex-post działań PROW 2014-2020 wspierających ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa (5D)
- Chudziak J., Garbowski T., Grabowska E., Grabowska-Polanowska B., Halecki W., Kalarus K., Kowalczyk A. OCENA EX POST RDPS 2014-2022: W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę efektywności i korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie (CS 5A)?

Opracowania

- Jończyk K., Księżak J., Radzikowski P., Smagacz J., Madej A., Kopiński J.: Zestawienie metryczek z przeglądem obecnie stosowanego nazewnictwa gatunków roślin i upraw w różnych zasobach powiązanych z IUNG-PIB. Ekspertyza wykonana na potrzeby DWPR MRiRW. Puławy, **18.12.2024**, 15 str. (3 arkusze Excel) (całość z IERiGŻ-PIB 30 str.)